

LILLEMOR LINDBERG:

Perestrojka på svenska

Sverige har förvandlats från en nattvaktar- och banvaktarstat till en barnvaktar- och badvaktarstat", skriver Anders Johnson i sin bok *Perestrojka på svenska*. Boken ingår i en serie skrifter som Svenska Arbetsgivareföreningen ger ut för att stimulera utvecklingen av en effektivare offentlig sektor.

Anders Johnson: **Perestrojka på svenska**. SAF 1992

1890 fanns ca 100 000 offentliganställda i Sverige. Inklusiv affärsverk, bolag och stiftelser utgör dessa i dag ca 1,9 miljoner, dvs drygt 40 % av arbetskraften. Den offentliga sektorn äger mer än en tredjedel av landets realkapital.

Nära två tredjedelar av de offentliganställda arbetar med vård, omsorg, utbildning, rekreation eller andra individuella tjänster som räknas till välfärdsstaten. Antalet barn i den kommunala barnomsorgen har tiofaldigats, antalet personer med hemhjälp har fyrfaldigats, antalet läkare per invånare trefaldigats, antalet gymnasieelever fördubblats och antalet kommunala simhallar ökat från 15 stycken till mer än 400 under de senaste 30 åren.

Välfärdssystemen är mycket mer omfattande än vad som motiveras av utjämningskäl. Ibland leder de snarast till en omfördelning från fattiga till rika. Då det gäller subventionerna till barnomsorgen har det skapats en ny ojämlikhet mellan dem som får en plats inom kommunal barnomsorg och dem som blir utan.

Genom citat av Ingvar Carlsson — "Barnen och deras utveckling är för socialdemokraterna så viktiga att vi ser dem som samhällets ansvar" — påminns läsaren om den ideologiska bakgrunden till den of-

fentliga sektorns tillväxt. Eller av Alva och Gunnar Myrdal i "Kris i befolkningsfrågan": "Spädbarnsvården är ju den arbetsammaste, opersonligaste och tekniskt mest fordrande, varför den saken väl lämpar sig att överlämnas till expertis". — — — "Spädbarnen sova i salar om 4–6, men uppdelat i isoleringsboxar av glas för varje barn."

Genom att göra det så gott som omöjligt att finansiera andra alternativ har den offentliga sektorns monopol förstärkts. Vem minns inte Lex Pysslingen som omöjliggjorde företagsdrivna daghem eller Dagmarreformen som försvårade för privat sjukvård. Lex Malmö tillkom för att hindra den borgerliga majoriteten i kommunfullmäktige i Malmö att omvandla kommunalägda bostäder till bostadsrätter.

Den ekonomiska verkligheten har nu tvingat socialdemokraterna att acceptera nya lösningar men fortfarande gäller att alternativen helst skall finnas inom den offentliga sektorn. Det är alltså bra med Waldorf- och Montessori-pedagogik om den förekommer inom kommunens egna skolor men inte annars.

Ett stort motstånd mot förändringar finns också kvar i de offentliga byråkratier och inom fackliga hierarkier.

"Vi uppnådde glasnost men inte perestrojka", summerar Anders Johnson utvecklingen under 80-talet. Han granskar kommunernas försök till förnyelse, som enligt författaren bedrivits "med mycket bredd men litet djup". Han analyserar beställar- och utförarmodeller, entreprenadupphandling, privatisering, avknoppning och kooperativ. Blandformer mellan privat och offentlig sektor som t ex kommunala bolag kritiserar och skapar enligt Anders Johnson ofta nya problem.

"Man kan inte hoppa över en klyfta i två steg", påpekar han och varnar för att blanda plan- och marknadsekonomi. Erfarenheterna från de post-kommunistiska staterna visar att planekonomi inte kan reformeras, den måste avskaffas.

Men valet mellan planekonomi och marknadsekonomi handlar inte bara om att uppnå effektivitet. Det gäller politisk etik, minoritetens rättigheter gentemot majoriteten, individens integritet och valfrihet.

"Det gäller att skapa nya, effektiva styrformer så att det inte uppstår ett demokra-

tiskt underskott, där oavsättliga tjänstemän tar över makten eller anonyma sårin-tressen växer sig starka därför att politiker inte har praktiska möjligheter att utöva sitt ansvar", varnar Ander Johnson.

De snärtiga formuleringarna gör det till ett nöje att läsa och begrunda Anders Johnsons 64 teser om folkhemmets ombyggnad. Boken kan rekommenderas till kommunalpolitiker, offentliganställda och alla vanliga medborgare, som skall vänja sig vid att en valfrihetsrevolution just nu pågår ute i kommunerna.